

**Тарас Григорович
Шевченко**
(1814—1861)

Народився майбутній поет у селі Моринцях Звенигородського повіту (нині Черкаська область) в сім'ї селянина-кріпака.

Ріс Тарас розумною, допитливою дитиною, хотів усе знати. Перші знання він отримав з церковнослов'янських релігійних книг у школі сільського дяка, а разом з ними і суворі кари та знущання вчителя.

У дев'ять років малий Тарас залишився без матері. Життя в сім'ї стало нестерпним, коли батько одружився з удовою, яка мала трьох своїх дітей. Хлопчина змушений був терпіти знущання лихої мачухи. В одинадцять років став Тарас круглим сиротою. Після батькової смерті почалося поневір'яння хлопця в чужих людях.

Змалку в обдарованій від природи дитині прокинувся талант художника. Прагнення навчитися малювати водило хлопчика від села до села у пошуках вчителя. Був він

за «школяра-попихача», тобто наймита, в обов'язки якого входило рубати дрова, носити школярам воду; терпів знущання вічно п'яного дяка. Після декількох років поневірянь він стає слугою пана П. Енгельгардта, який робить його козачком. На чотири роки пан віддає «козачка» до живописця В. Ширяєва.

Поступово Тарас знайомиться з талановитими художниками — І. Сошенком, К. Брюлловим, В. Жуковським. Друзі вирішили визволити його з кріпацтва. Для цього вони розіграли в лотерею портрет В. Жуковського, написаний К. Брюлловим, і за 2500 крб. викупили його у поміщика.

Неабияку роль у становленні молодого художника відіграла Петербурзька академія мистецтв, де він здобув освіту, ще більше зблизився зі справжніми майстрами пензля, став відомим художником.

У 1840 році побачила світ книжка поезій Шевченка «Кобзар», за яку поета прозвали в народі Кобзарем.

У квітні 1847 року за участь у таємній політичній організації — Кирило-Мефодіївському товаристві — Т. Шевченка було заарештовано і заслано рядовим солдатом у далекі оренбурзькі степи із заборonoю писати і малювати. Однак поет не скорився долі. Понад

десять років томився Т. Шевченко в неволі. У неймовірно тяжких умовах, крадькома він писав поезії, створив понад 400 малюнків, виконаних олівцем та акварельними фарбами.

Одним з найкращих дарунків для дітей була книжка — «Буквар южнорусский» — для початкового навчання. Услід за «Букварем» письменник мріяв написати ряд підручників для початкової школи, однак передчасна смерть не дала йому здійснити свої задуми.

Помер поет у своїй кімнаті-майстерні в Академії мистецтв 10 березня 1861 року. Похований він був спочатку на Смоленському кладовищі у Санкт-Петербурзі. У травні того ж року прах Шевченка перевезено в Україну і поховано на Чернечій (нині Тарасовій) горі біля Канева.

* * *

Думи мої, думи мої,
Лихо мені з вами!
Нащо стали на папері
Сумними рядами?..
Чом вас вітер не розвіяв
В степу, як билину?
Чом вас лихо не приспало,
Як свою дитину?..

Думи мої, думи мої.
Квіти мої, діти!
Виростав вас, доглядав вас,—
Де ж мені вас діти?
В Україну ідіть, діти!
В нашу Україну,
Попідтинню, сиротами,
А я — тут загину.

Там знайдете щире серце
І слово ласкаве,
Там знайдете щиру правду,
А ще, може, й славу...
Привітай же, моя ненько,
Моя Україно!
Моїх діток нерозумних,
Як свою дитину.

Сон

На панщині пшеницю жала,
Втомилася; не спочивать
Пішла в снопи, пошкандибала
Івана сина годувать.
Воно сповитеє кричало
У холодочку за снопом.
Розповіла, нагодувала,
Попестила; і ніби сном,
Над сином сидя, задрімала.

І сниться їй той син Іван
І уродливий, і багатий,
Не самотній, а самотній,
На волій, бачиться, бо й сам
Уже не панський, а на волі;
Та на своїм веселім полі
Свою-таки пшеницю жнуть,
А діточки обід несуть.
І усміхнулася небога,
Проснулася — нема нічого...
На сина глянула, взяла
Його тихенько сповила
Та, щоб дожати до ланового,
Ще копу дожинати пішла.

Княжна

(Уривок з поеми)

...Село! і серце одпочине.
Село на нашій Україні —
Неначе писанка село,
Зеленим гаєм поросло.
Цвітуть сади; білють хати,
А на горі стоять палати,
Неначе диво. А кругом
Широколисті тополі,
А там і ліс, і ліс, і поле,
І сині гори за Дніпром,
Сам бог витає над селом...